

Et verdensbillede i forandring

Jørgen I. Jensen »Per Nørgårds musik – et verdensbillede i forandring«. Forlaget Amadeus 1986.

For godt 10 år siden hørte jeg uropførelsen af Per Nørgårds 3die symfoni. Jeg var 19 år, og havde aldrig hørt så ny musik før. Kun få andre oplevelser med musik har rørt mig så dybt, og den åbning der opstod i mig har ikke siden lukket sig. Siden den tid har Nørgårds musik helt naturligt interesseret mig.

I 1982 kom artikelsamlingen om PN i anledning af hans 50 års fødselsdag. Den læste jeg dele af, af og til med stort besvær. Per Nørgård udtrykker sig ikke altid enkelt i ord. Men de ting han skriver om *er* heller ikke enkle, og så længe man som læser kan se det, så er det ikke så svært at holde interessen ved lige – selvom man må falde fra og springe over ind imellem.

Nu har Jørgen I. Jensen skrevet en stort anlagt bog om Per Nørgårds produktion. Og hvad er der så kommet ud af det?

Det må uretfærdigvis blive en meget kort omtale af en meget omfangsrig bog, men det er nu engang vilkårene.

Når jeg nævner mine egne positive erfaringer med Per Nørgårds musik og teoretiske skrifter, så er det fordi det at læse JIJ's bog næsten har virket mod-sat...

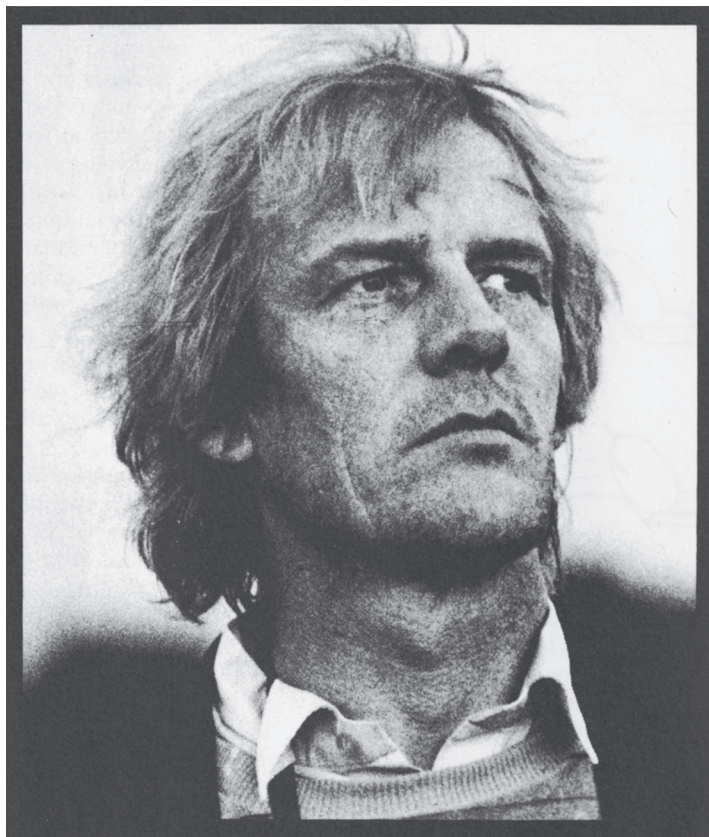
JIJ har forsøgt at styre uden om den traditionelle, kronologiske måde at be-

skrive en kunstner og hans/hendes produktion på. Det er blevet til en spændende *indholdsfortegnelse*. Værkgenemgang og indblik i PN's filosofiske og musikalske univers er blandet efter hvor tingene hører hjemme, dvs. på tværs af tid og rum. Bogen er derfor også uden klare afsnit, uden overskrifter til de afsnit der er. Bogen virker som om den er skrevet i en lang strøm, og man tvinges næsten til at læse den fra starten og til slutningen i et drag.

Desværre synes jeg denne form har gjort det vanskeligt for JIJ selv at skrive

klart og forståeligt, og svært for læseren at finde rundt. Et eksempel:

Det tog mig lang tid at finde frem til hvad »Waves-teknik« egentlig er for noget. Dels pga. dårligt sprog, dels pga. mangelfuldt noteapparat. Første gang, jeg stødte på begrebet, slog jeg op i stikordsregistret. Her er der 6 henvisninger. Ingen af dem er fremhævet som den vigtigste. Altså, ingen vej udenom, man må gennemgå alle henvisninger. De første to henvisninger fører hen til steder hvor ordet »Waves-teknik« bare er nævnt, og det fortælles, at teknikken

vil blive omtalt senere (ingen sidehenvisning). Den 3die henvisning fører mig til s. 147, hvor værket Waves bliver gennemgået. Her står: »I Waves hører man en rytmisk udnyttelse af interferenstænkningen, hvor betoningen mellem toner i forskellige stemmer langsomt forskydes, så der fremkommer den allerede nævnte Waves-teknik«. Forklaringen er rigtig, men utilstrækkelig. Hvis man ikke ved hvad den »rytmiske udnyttelse af interferenstænkningen« er, så er man fortabt. Samtidig får man altså at vide, at waveteknikken allerede er nævnt, hvilket fik mig til at tro at jeg havde overset en forklaring af teknikken. Det havde jeg ikke. Der er kun den på side 147. Forklaringen er ledsaget af to korte nodeeksempler uden uddybende kommentarer. Jeg vil påstå at de, som de er brugt her, næsten er værdiløse.

Flere steder i bogen er jeg stødt på af-snit som har forvirret mig. Afsnittene om uendelighedsrækken, overtonerækken og det gyldne snits rytme er på samme måde både overfladiske og indviklede. Om det gyldne snit står der f.eks. (s. 103): »Ved det gyldne snit forstås som bekendt en opdeling af et linie-stykke i to stykker, hvor det mindste forholder sig til det største, som det største til hele linieafsnittet.« Det er så sandt som det er sagt, men ikke ligefrem en definition der vil læseren noget. Længere nede får man følgende supplerende oplysninger: »... det gyldne snits rytme (er) ikke et specielt rytmisk virkemiddel, men snarere en særlig rytmisk oplevelsesform.«

Og JIJ fortæller også at »Det gyldne snits rytme er en upolemisk rytme.« Ikke et ord om hvordan man kommer fra den matematiske definition af det

gyldne snit til brugen af det gyldne snit i en rytmisk og musikalsk sammenhæng. Ikke et ord om det gyldne snit i naturen (et billede af en grankogle ville have gjort underværker), kun bemærkningen om at det gyldne snits rytme er »en særlig rytmisk oplevelsesform«.

På mig virker disse eksempler og mange andre i bogen meget lidt Per Nørgård'ske. Sproget er kringlet og indviklet, og det skøjter nærmest hen over sin egen indviklethed. Det giver en selvtillstrækkelighed, som kan slå al indre musikglæde ihjel. Desværre er denne selvtillstrækkelighed ikke sjælden i videnskabelig litteratur, men jeg vil æde min gamle hat på at det må være muligt at udtrykke komplicerede sammenhænge på en liflig, indbydende og musikalsk måde.

Det er som om JIJ har sat sig mellem to stole. På den ene side ønsker han at skrive en bog der ikke starter ved Adam og Eva. En bog hvor han kan fabulere på et højt niveau, og ikke behøver at tænke på at alle kan følge med. På den anden side reklamerer han (eller forlaget?) på omslaget med at denne bog tager udgangspunkt i tilhørers umiddelbare oplevelse af musikken, og at læseren indføres i de teorier, som ligger til grund for PN's musik.

Som læser føler jeg at jeg hver gang jeg får en håndsregning samtidig får et gok i hovedet.

Kombinationen af det svært tilgængelige sprog og »skrevet-i-et-langt-stykke« formen, gør bogen uegnet som opslagsbog. Men også som romanlæsning er den svær, medmindre man kender alle Nørgårds hovedværker i detaljer. De mange værk-analyser er svære at komme igennem hvis man ikke har hørt musikken.

Og så pludselig kan bogen lyse op i lange citater af Per Nørgård, der sprudler af visioner og personlighed. Og JIJ fortæller levende om en koncertoplevelse med Herman D. Koppel og et møde med Per Nørgård, samme dag som denne for første gang opdager Adolf Wöfler på en udstilling på Louisiana i Humlebæk. Sproget er humoristisk og let.

Det må være et kolossalt arbejde at skulle følge og beskrive arbejdet af en så indsigtssrig komponist som Per Nørgård. Jørgen I. Jensen har gjort et pionerarbejde med bogen »Per Nørgårds musik«. Men jeg er stadig i tvivl om, om det er umagen værd at læse og forstå alt i denne bog. Nørgårds musik vil altid være lettere forståelig. Her kan man nemlig selv vælge hvilken bølgelængde man vil indstille på. Og så får man glæden oven i hatten.

Svend Rastrup Andersen